

látás van az idén a viasztermésre a Bánságban, Erdélyben és az Oláhföldön, s hogy milyen ott a viasz ára. Bár a válasz nem volt valami kétségbeejtő, mégis hogy az örökös tartományok biztosítva legyenek, még ez évben kiadták a kiviteli tilalmat. Ezzel a rendelettel azonban nagy csapást mértek egész Dél-Magyarországra és Erdélyre; a viasznak és méznek ugyanis semmi keletje sem volt, s a kereskedők meg nem felelhettek a Velenczével előzetesen kötött szerződéseknek. Így bizonyos Caza Miletich és Unkoszekulovich péterváradi viaszkereskedőknek, tizezer forint ára viasz maradt a nyakukon. Velenczébe a tilalom miatt nem szállíthatták, más meg nem vette meg.

Ezen oklalan intézkedés ellen mind a lakosság, mind a temesvári adminisztráció feje Viechter báró, élesen kikelt. A viasz — írja az udvari kamarához — a bánsági részekben, nemcsak a föld népét tartja el, de a vámokat is gazdagítja, sőt valamennyi árú között ez hoz legtöbb jövedelmet. Erdélyből is sokat visznek itt át, mint transitó árút Velenczébe. A kiviteli tilalomra vonatkozó rendelet tönkre teszi e virágzó kereskedést. Kéri tehát a kamarát, állíttassa vissza a szabad kereskedést. De Viechter közbelépésének semmi eredménye sem lett. A következő évben, 1744. ápr. 10-én az erdélyi udvari kancellária szólalt fel e sérelem ügyében. Az erdélyi főkormányzó és a lakosság nevében kéri az alsó-ausztriai kormányzóságot, szüntesse be a kiviteli tilalmat, mert a kincstár és a lakosság nagy kárára, már teljes egy éve teljesen pang a viaszkereskedés.¹⁾ Megtörtént-e a tilalom beszüntetése vagy nem, nem tudjuk. Az iratok között nincs nyoma a további intézkedésnek.

Dr. Takáts Sándor.

Carpentarius. E szót az Anjoukorio kmánytárban egy ízben „hintócsináló“-val, más ízben pedig „kocsigyártó“-val fordították (VI. 248. és 291. lap), ámbár helyes jelentése „ács“. A francziában charpente mai napság is ácsmunkát jelent, az angolban pedig az ács neve carpenter. Különben is az előbbi okmány több passusából is világos, hogy templom-építéssel (carpentarios assumant ad fabricandam ecclesiam) és egy templom födelének javításával (ad reparandum tectum ecclesiae) voltak az illető mesteremberek megbízva.

Kr. L.

A legrégibb magyar üveghuták. II. Lajos király feleségének, Máriának tanácsosa és titkára Krabath György (von Sparrendorf) 1551. júl. 27-én megvételre ajánlja I. Ferdinándnak tepliczei házát, meleg fürdőjét és üveghutáit. Ferdinánd király nem fogadta el Krabath ajánlatát; mire ez újabb folyamodásában azt ajánlja a királynak, hogy küldje saját üvegesinálóit (Glasmacher) teplitzi hutáiba, s ő majd csak gazdasággal fog foglalkozni. Ezek az üveghuták — jelenti Krabath — kétszáz év óta szolgáltatják a „schaidglas“-t, vagyis az aranyvalatáshoz szükséges tégelyeket és lombikokat a körmöczi és selmeczi

¹⁾ Ez ügyre vonatkozó összes iratok a Hoffinanz 14,270. fasc.-ban vannak.

bányák részére, s régi tulajdonosai ezen a czimen a kincstártól évenként proviziót kaptak. (Köz. pénz. levélt. Hungarica fasc. 14,336.) Ezen időmeghatározás szerint tehát a tepliczi huták az Anjouk korába nyúlnának vissza. Hogy ez mennyiben igaz, adatok hiányában nem tudjuk ellenőrizni, csak annyit tudunk, hogy ez a *Teplice* valószínűen azonos *Szklenová*. Egy ilyen üveghutát *Péck* I. 213. is említ 1550-ből.

Nem csalatkozunk, ha azt hiszszük, hogy Krabath nem értett az üveghuták vezetéséhez, s azért igyekezett azoktól szabadulni. Bár Mária királyné tanácsosa és titkára volt, nem resteli bevallani, hogy *gyenge elméjű se* miatt titkári állást többé nem fogadhat el („sein Kopfschwachheit und Plödigkeit halben“). Ferdinánd király tehát 1549. április 16-án számtanácsosnak (*Raitrath*) nevezi őt ki az alsó-ausztriai kamarához, hogy a magyar ügyekben a nevezett kormányzék segítségére legyen. (Österreich: 16,681. fasc.) 1550-ben pedig mint (*Péck* Alsó-Magyarország bányamív. tört. I. 212., 216.) királyi biztos működik a magyar bányák megvizsgálásánál.

Dr Takáts S.

Marhakereskedésünk a keleti kompánia kezében.¹⁾ Tudjuk, hogy a magyar kamara legfőbb jövedelmi forrása: a marhakereskedés volt. A keleti társaság igazgatói, meg az udvari kamarában lévő czimboráik is nagyon jól tudták ezt, s közös erővel hozzáfogtak a magyar marhakereskedő-osztály tönkretéveséséhez. A keleti társaság 1669-ben I. Lipót jóváhagyásával magára vállalta *Bécsnek* és környékének marhahússal való ellátását. Kötelezte magát, hogy a marhahús fontját 3 kr.-ért, vagyis a rendes áron alul fogja szállítani, s hogy az udvart ugyanily árért *elsőrangú marhahússal* fogja ellátni. Bécs lakossága természetesen szívesen fogadta az olcsó húst, a magyar kereskedők és tenyésztők azonban romlásukat látták az új intézkedésben. Tenni azonban mit sem tehetek ellene. Különben is a keleti társaság és az udvari kamara azt hirdették, hogy *Törökország*ból fogják a marhát szállíttatni. *Törökország* alatt persze *Kecskemét* és *Debrecen* vidékét értették.

A keleti társaság hamarosan meggyőződött róla, hogyha bármit tesz is, bármilyen erőszakot alkalmaz, három krajczárért még sem bírja a hús fontját adni. A baj okát a magyar kereskedőkben látta, a kik ő előtte összevásárolják a marhát, s inkább odaadják jó áron a birodalmi mészárosoknak és kereskedőknek, mint az ő megbizottaiknak potom áron hitelbe! Hogy a kecskeméti és debreczeni kereskedők ellen („gegen die *Gesgowetter* et *Tebriczer* Vorkäufer“) erélyesen fölléphessenek, a társaság igazgatói 1669-ben megjelentek a győri urnapi vásáron, s tanulmányozták a viszonyokat. Az eredményről július 29-én értesítették az udvari kamarát, s egyúttal arra kérték, hogy tiltsa el a marhahajtást *Magyarországból* kifelé október haváig!²⁾ Az udvari kamara előbb a

1) V. ö. a *Szemle* f. évi 206. lapjával.

2) Bécsi közös pénzügyi levéltár. Hungarica, 14,567. fasc. 1669. szept. Itt vannak az ügyre vonatkozó összes iratok.